

aldrig bli övergiven.
Den som gör det skall ändå
alltid förbli soldatisk
Det opraktiska är det enda
praktiska
i längden.

Digtet angiver nogle hovedtemaer hos Gunnar Ekelöf. Ensomheden, men ogsaa fællesskabet, i troen paa at jeg'et er vejen. Men han kan ikke karakteriseres paa det alene. Han er utrolig mangfoldig og udvikler sig næsten dialektisk fra bog til bog, skønt de bærer samme personlighedstempel. Han kan som her være næsten filosofisk abstrakt, andre steder dyrke billedrusen, baseret paa drømme, som altid har spillet en stor rolle for ham, der tidligt havde kontakt med surrealismen og tog deraf hvad han kunne bruge, i temaer og poetisk teknik. Han har et godt øje til velfærdsetaten, hvad en række satiriske digte i "Non serviam" (d. e.: maa jeg ikke tjene), fra 1943, og i den nye samling viser, samtidig med at folks velfærd ligger ham paa sinde. Og troen paa jeg'et finder sin modsætning i hans fornægtelse af jeg'ets realitet, hvad ikke mindst "Opus incertum" vidner om. Først og sidst har hans stil dette greb, der faar en til at lytte, uanset om man forstaar noget som helst straks. Oftest er han dog klar nok, men der er lag bag lag i digtene, saa de ikke slipper en.

HVAD er da det nye i hans diktion? En klang af selvfølgelighed, et rensat poetisk sprog, der staar talesproget nær, men alligevel er langt intensere og mere musikalsk spændstigt. Der er tale om en følelsens rytme, der faar udtryk i det lydlige. Gunnar Ekelöf arbejder bevidst med det musikalske som formelement, med gentagelser, motivgennemføring, allusioner paa hvad der har været og skal komme, parallellitet osv. Associationsteknikken, som vi finder hos Eliot, er almindelig ogsaa hos Ekelöf, med aabenlyse og skjulte citater fra hans udstrakte læsning. Alt dette som rober, at holdningen til ordene, følelsens udtryk, er bevidst skærpet. Det kan ytre sig som vrængen og parodi, som i hans miniatyr-maleri "Helvetes Brueghel" (fra Non serviam):

Vad helvettet är fullgt!
Där efter lotteraner och
kissotiker
och bönar, på latin och
kräkiska:
Glör jag in exzelis Deo?
Pax in terrere!
Hå, min i busken bonae
voluptatis!

Man kommer til at tænke paa James Joyce og hans sprogekspirimentier. Digtet faar en efterfølger i den nye bog med digtet "Fagerolunken. En merdon Mödsimarnottsdräm" der blot bestaar

af en fantastisk personliste til det an- og omtydede skuespil: alle personnavnene er som selve titlen anagrammer (ombyttede bogstaver) paa navnet Gunnar Ekelöf, og er derved udtryk for identitetstvivlen: Findes der et jeg?

Titlen "Opus incertum" er flertydig. Foruden at gaa paa uvisheden kan vendingen, oplyser fremmedordbogen, betyde: "murværk af store, uregelmæssige sten- og digteren hentyder dermed til et gennemgaaende tema i samlingen: inskriptionen, skriften paa væggen, advarsel og trusel i en strontium-tid. Bogens latinske motto skal være en inskription hentet i Pompeji, skæhnebyen, der saa ofte dukker op i moderne digtning. Oversat lyder den. Jeg beundrer dig, væg, at du ikke er styrtpet i ruiner ved at bære saa mange skribenters livsløde (taedia).

Det første digt hedder Poetik og er baade program for bogen og gælder retrospektivt. Det er værd at citere i sin helhed:

Det är till tystnaden du skal
lyssna
tystnaden bakom apostroferin-
gar, allusioner
tystnaden i retoriken
eller i det så kallade formellt
fulländade
Detta är sökandet efter ett
meningslöst
i det meningsfulla
och omvänt
Och allt vad jag så konstfullt
söker dikta
är kontrastvis sågning
konstlöst
och hele fullnaden tom
Vad jag har skrivit
är skrivit mellan raderna

Han bryder ned ved at vise meningsløsheden i meget af det vi tillægger den dybeste mening. Han saar tvivl om det vedtagne. Og omvendt søger han at skabe mening af kaos: Jeg tror fordi det er absurd. Et digt længere fremme siger: "For den inre læsaren / diktar jag / för den del av mig / som har del i andra." Kalder sig "Bindestreck och som sådan / överindividuell". Samlingen falder altsaa godt nok i traad med de tidligere. Ogsaa paa et andet punkt: i sit mærksyn har den ikke saa lidt tilfælles med debutbogen, som han selv plejer at kalde selvmedbogens. Der er i "Opus incertum" tale om en selvudlættelse, som svarer til en sproglig og stilistisk forenkling, der stedvis bliver næsten nøgen, skeletthvid, men ikke mindre intens. Det øker i tavsheden mellem ordene.

Han taler om nødvendigheden af flugt og skriver fra et fjært land, hvor der ingen nærhed findes, landet som ikke er, og bogen onklarer gennem sit forløb, at dette land ikke just er dødens, men en livsform han vil skabe, en måde at leve paa som ikke er. Vi lever i et meningsløshedens helvede, som en infernalsk suite

udtrykker "Ekon från barnbyn i helvete", og vejen gaar gennem meningsløsheden. Jeg'et findes ikke. Han giver afkald paa samfundet, paa fællesskabet, nedskriver sig ikke blot til dyrets liv, men til stenens, murens. I et Buddha-digt afskriver han ogsaa kærligheden til tilintetgørelsen. Ikke engang den følelse kan rummes, eller skal det forstaas saadan, at denne negationens negation rummer livsviljens genførelse?

Bogen slutter med et større digt, hvor det lyder: "Vänd dig om, se bakåt: Du skall finna den vår som dröjer". Igen den dobbelte klang af evighedsøgen og tilintetgørelse:

Vänd dig om, människa
mot det dunkla fluidum av tid
som annullerar alla resultat!

GUNNAR EKELÖF siger i essayet "Självsyn": En digtsamling bør bedømmes som kunstnerisk udtryk for en sindsbeskaffenhed, eller om man vil en livsstemning. Dertil kommer, at han har for vane at komponere sine samlinger som helheder, musikalske sætser efter samme principper som det enkelte digt. Man maa læse "Opus incertum" som et konsekvent stemningsvær paa tiden, forstaaeligt ud fra hele hans holdning. Det kan forekomme nedslaaende, pessimistisk, negativt, men er næppe et endegyldigt svar, det er en variation af meningsløshedens mening, en udforskning af absurditetens konsekvenser i forsøg paa at finde en livsform. Den vil kunne kalde paa sin modsætning:

Det värde som finns i
sanningen
finns dock aldrig utan det
omvända värdet

Gunnar Ekelöf er det bedste bevis for, at vid litterær horisont kan influere heldigt paa et selv meget personligt talent, at kunstnerisk eksperimenter kan skabe varige værdier, at jeg-udforskning ikke kun fører til lukkethed, at en romantisk og realistisk indstilling, forstaaet som sider af tilværelsen, kan forenes, at drøm og virkelighed ikke er skilte sfærer, og at alt dette ikke medfører den af mange saa frygtede og anklagede uforstaaelighed, men blot perspektiv.

Det er et vidnesbyrd om spændvidden og det høje stadi i svensk digtning, at der i samme sæson kan udkomme to digtsamlinger af et format, vi ikke kender til i nyere dansk lyrik: Ekelöfs, og Hjalmar Gullbergs "Ogon, läppar". Og sidste aar kom Harry Martinsons "Gräsen i Thule" og Gullbergs "Terziner i okonstens tid".

Herhjemme der de store lyrikere for tidligt eller overgaar til andet arbejde.

Torben Broström.